

Arbejdsmarked

Fremgang bør afspejle sig i de unges muligheder

Det går godt på det danske arbejdsmarked. Beskæftigelsen stiger og ledigheden falder. Der er imidlertid stadig store grupper i Danmark, hvor fremgangen ikke har bidt sig fast. 9.500 unge mangler en læreplads i en virksomhed. 170.000 unge er hverken under uddannelser eller i job. Der er 50.000 skjulte ledige. Herudover så afspejler virksomhedernes fremgang sig ikke i flere investeringer i teknologi og nyt udstyr.

af cheføkonom **Erik Bjørsted**
og chefanalytiker **Mie Dalskov Pihl**

1. januar 2019

Analysens hovedkonklusioner

- Der er ikke udbredt mangel på arbejdskraft på det danske arbejdsmarked. Ifølge 'Arbejdsmarkedsbalancen' fra 'Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering', er der aktuelt kun mangel på arbejdskraft i 5 pct. af stillingerne. Det er langt lavere end før krisen.
- På trods af arbejdsgivernes beklagelser over mangel på arbejdskraft, er der paradoksalt nok 9.500 unge, som ikke kan få en læreplads i en virksomhed og der er 170.000 unge, som hverken er i uddannelse eller i job.
- Udover de registrerede arbejdsløse, er der en gruppe på 50.000 personer, som ikke medregnes i den registrerede bruttoledighed, men som ønsker et arbejde. Endelig er der 17 mio. arbejdsløse i EU, som kan være med til at opfylde virksomhedernes behov.
- Virksomhedernes investeringer i maskiner og nyt udstyr er heller ikke for alvor kommet op i omdrejninger.

Kontakt

Cheføkonom
Erik Bjørsted
Tlf. 33 55 77 12
Mobil 27 68 79 50
eb@ae.dk

Kommunikationschef
Mikkel Harboe
Tlf. 33 55 77 28
Mobil 28 36 87 50
mh@ae.dk

Der er ikke udbredt mangel på arbejdskraft

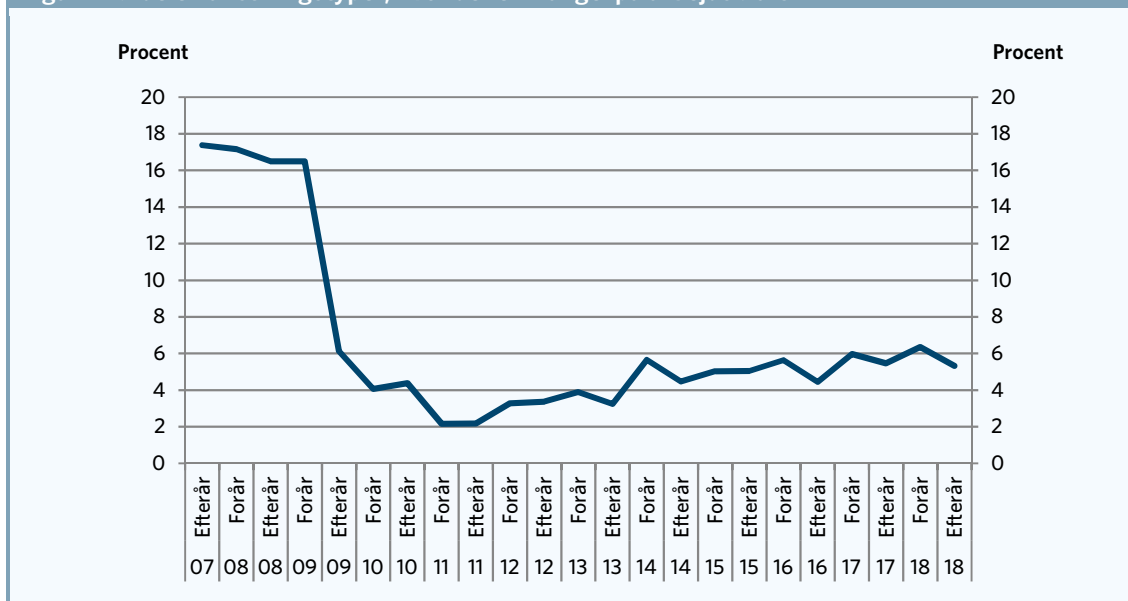
Siden 2013 har der været fremgang på det danske arbejdsmarked. Fra foråret 2013 er beskæftigelsen steget med mere end 200.000 personer. Det går godt på det danske arbejdsmarked, men arbejdsmarkedet er langt fra støvsuget for arbejdskraft.

Manglen på arbejdskraft er heller ikke så stor, som den var under sidste højkonjunktur. Lige før krisen ramte i 2008 var der udbredt mangel på arbejdskraft. Så galt står det ikke til nu.

Ifølge Arbejdsmarkedsbalancen fra 'Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR)', var der i efteråret 2018 mangel på arbejdskraft i godt 5 pct. af samtlige stillingskategorier i STAR's undersøgelse. I 2007 og 2008, hvor der var udbredt mangel på arbejdskraft, var andelen oppe på 17 pct. af samtlige stillingskategorier. Det fremgår af figur 1.

Dansk økonomi bevæger sig derfor ikke på randen af en overophedning. Denne betragtning understøttes også af, at lønstigningerne i dansk økonomi fortsat er relativt beherskede og ikke for alvor er accelereret endnu. Hvis der for alvor var mangel på arbejdskraft, ville man forvente kraftigere og accelererende lønstigninger. Det er ikke tilfældet. Lønstigningerne ligger aktuelt omkring 2½ procent.

Figur 1. Andelen af stillingstyper, hvor der er mangel på arbejdskraft

Anm.: Andelen på y-aksen er et udtryk for, hvor stor en andel af samtlige såkaldte stillingskategorier, hvor der er mangel på arbejdskraft.
Kilde: AE på baggrund af Arbejdsmarkedsbalancen, STAR.

Andre indikatorer peger også på, at der fortsat er ledige ressourcer på arbejdsmarkedet, som gør, at der ikke er nogen akut fare for overophedning.

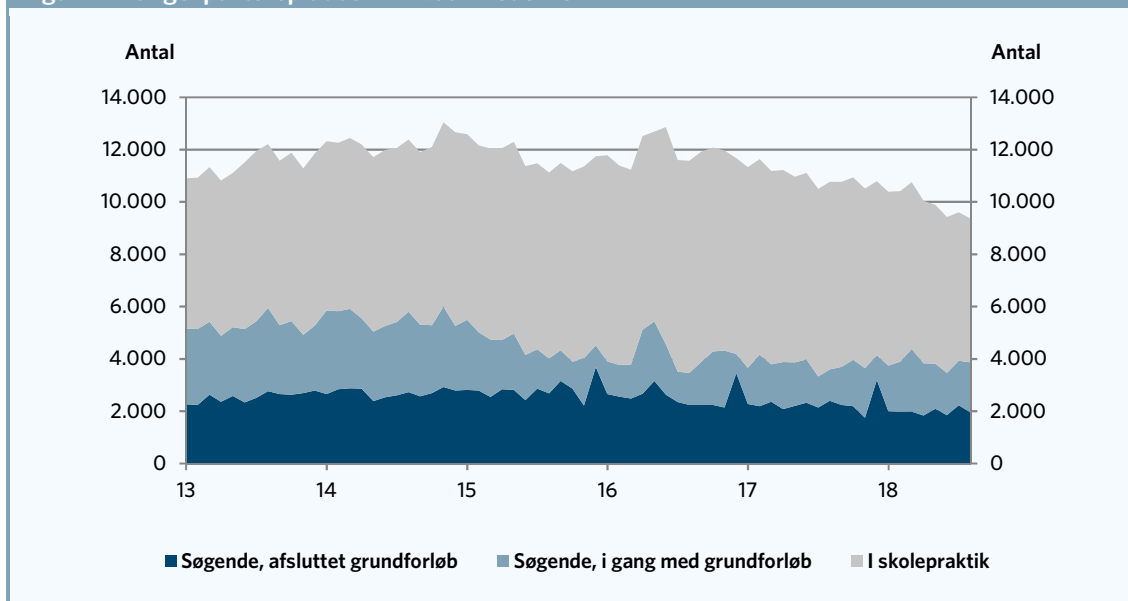
I det følgende ser vi nærmere på mangel på praktikpladser i virksomhederne, hvor mange unge, der hverken er i uddannelse eller job, den skjulte ledighed og virksomhedernes manglende investeringer i teknologi og nyt udstyr.

Tusinder er uden læreplads i virksomhederne

De nyeste tal for manglen på praktikpladser fra Undervisningsministeriet viser, at der samlet set er en bruttomangel på 9.400 praktikpladser. Heraf var der knap 4.000 unge, der aktivt søger en praktikplads – som heller ikke er i skolepraktik. Denne gruppe består af unge med et afsluttet grundforløb samt unge, der fortsat er i gang med deres grundforløb, men som mangler en praktikplads.

Figur 2 viser udviklingen i praktikpladskøen siden foråret 2013, hvor fremgang på arbejdsmarkedet begyndte at tage fart. Som det ses af figuren, så er praktikpladskøen blevet kortere, men der er stadig tusindvis af unge, som mangler en læreplads i en virksomhed.

Figur 2. Mangel på lærepladser i virksomhederne

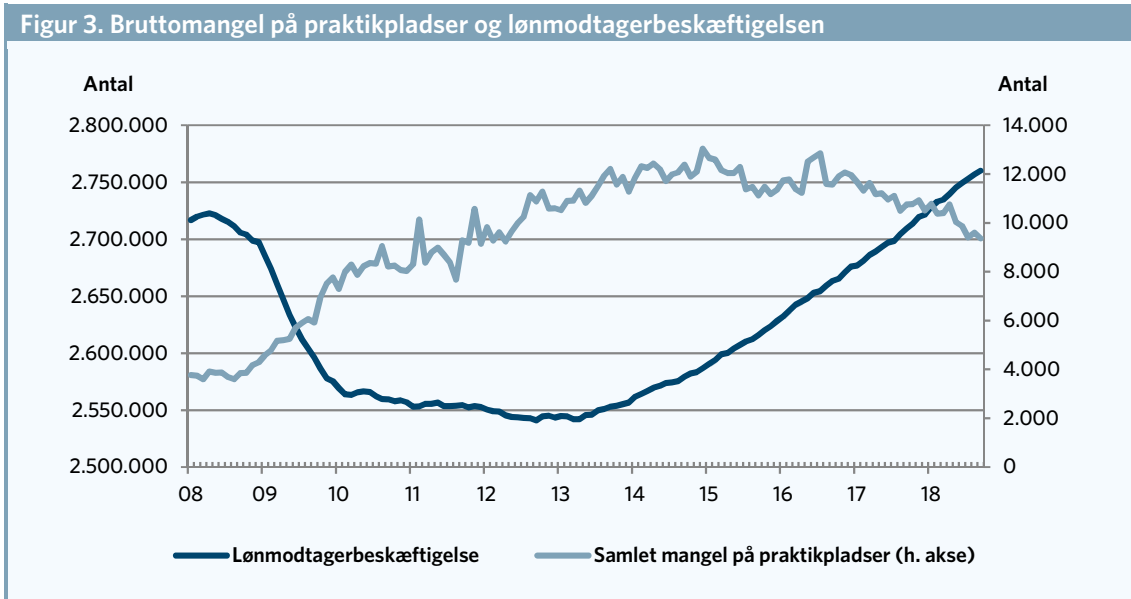

Anm.: Tallene er sæsonkorrigeret
 Kilde: AE pba. Undervisningsministeriet

I figur 3 er manglen på praktikpladser i virksomheder og udviklingen i beskæftigelsen vist. Det har længe været et paradoks, at manglen på praktikpladser har været høj, når beskæftigelsen har været støt stigende siden 2013.

Siden 2013 er manglen på praktikpladser faldet lidt, men der er endnu et stykke vej til vi er tilbage på niveauet før krisen. Det er til trods for, at beskæftigelsen er tilbage på niveauet fra før krisen. Dengang var praktikpladsmanglen nede på omkring 3-4.000 og altså mere end halvt så stor som tilfældet er i dag.

Selvom manglen på praktikplads er begyndt at aftage, så der dog fortsat en stor mangel på praktikpladser i virksomhederne idet mere end 9.000 elever mangler en praktikplads ifølge de sæsonkorrigerede tal.

Anm.: Sæsonkorrigeret. T.o.m. september 2018.
Kilde: AE pba. Danmarks Statistik og Undervisningsministeriet

170.000 unge er hverken i job eller i uddannelse

En anden gruppe, hvor arbejdsgiverne kan kigge mod, hvis der er damp på kedlerne, er mod de unge, som ikke er i gang med en uddannelse eller har et job. Beregningerne er foretaget ved at sammenkøre forskellige detaljerede registre. Analysen er udført ved hjælp af de senest tilgængelige registerdata inden for beskæftigelse og uddannelse og bygger på data frem til maj 2017. Se mere om metoden i boks 1.

Tabel 1 viser, at der i maj 2017 var 169.000 unge 15-29-årige, der hverken var i job eller under uddannelse. Det svarer til knap hver syvende ung under 30 år. Fra maj 2013 til maj 2017 er antallet tilmed steget med 13.000 personer.

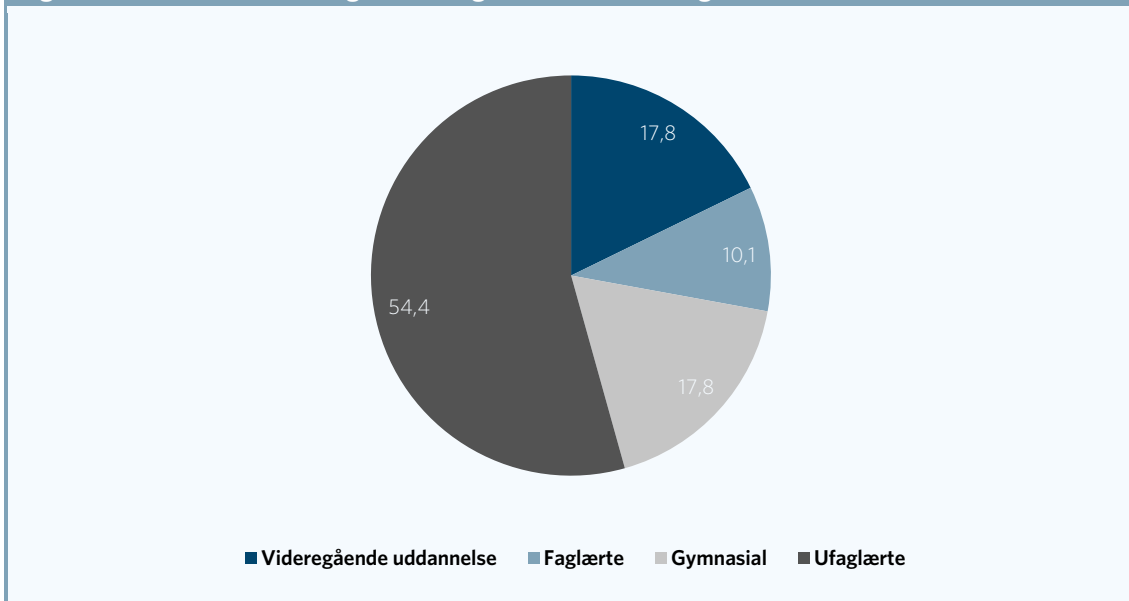
Tabel 1. 15-29-årige fordelt efter uddannelses- og beskæftigelsesstatus

	maj-13		maj-17		Ændring	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
15-29-årige	1.040.000	100	1.114.000	100	74.000	0
Studerende, med job	310.000	29,8	315.000	28,3	5.000	-1,5
Studerende, uden job	276.000	26,5	267.000	24	-9.000	-2,6
Ikke studerende, med job	298.000	28,7	363.000	32,6	65.000	3,9
Ikke i job eller uddannelse	156.000	15	169.000	15,2	13.000	0,2

Anm: Antal unge i alderen 15-29 år fordelt efter status pr. maj 2017. Studerende omfatter personer i gang med en ordinær fuldtidsuddannelse samt personer, der modtager enten SVU eller SU mindst én uge i maj. Beskæftigelse tæller alle lønmodtagerjobs uanset timeomfang, støttet beskæftigelse samt selvstændige pr. november 2016. Se nærmere om metoden i boks 1.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Figur 4 viser uddannelsesfordelingen blandt de unge, som ikke er i uddannelse eller job. Her fremgår det, at mere end halvdelen er ufaglærte, men omkring 18 pct. af unge, som ikke er i uddannelse eller job, har en videregående uddannelse, svarende til 30.000 unge. Derudover har ca. 17.000 eller hvad der svarer til 10 pct. en faglært uddannelse.

Figur 4. Uddannelsesfordeling blandt unge udenfor beskæftigelse eller uddannelse

Anm: Som tabel 1. Danmarks Statistik har i 2016 revurderet indvandreres medbragte uddannelse, hvilket betyder at langt flere indvandrere har en uddannelse pr. 2017 end pr. 2013. Grundskole er inkl. uoplyst og adgangsgivende uddannelsesforløb.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Boks 1. Sådan har vi gjort

Analysen er lavet ved at samkøre registeroplysninger vedrørende uddannelse og beskæftigelse. Populationen er afgrænset til 15-29-årige bosiddende i Danmark pr. hhv. 1. januar 2013 og 1. januar 2017. For de to populationer er der lavet et nedslag i maj måned. Her er der undersøgt, hvor mange der er i gang med en uddannelse og/eller er i beskæftigelse.

Alderen for de 15-29-årige er opgjort pr. 1. januar 2017. Det er i modsætning til en tidligere AE-analyse fra 2016, "186.000 unge er hverken i job eller uddannelse", hvor alderen er opgjort ultimo året. Det betyder, at den metode vi bruger her, giver en ældre population end tidligere. Derudover har vi revideret definitionen for beskæftigelse, således at selvstændige og personer, der har fået opholdstilladelse som au-pair indgår som beskæftigede.

Uddannelse:

Uddannelse dækker både personer, der er i gang med en ordinær uddannelse eller modtager SU i mindst én uge i løbet af maj måned.

Data vedr. aktiviteten i voksen- og efteruddannelsesregi er ikke nær så opdateret som informationerne om aktiviteten på de ordinære uddannelser. Det at modtagelse af SU og SVU indgår i definitionen af at være under uddannelse, gør på sin vis at der er taget højde for noget uddannelse, der kan foregå uden for ordinære fuldtidsuddannelser.

Det seneste år, der er fuldt dækket ind i forhold til deltagelse i VEUV er 2015. En følsomhedskørsel på disse data viser, at andelen, der hverken er i job eller under uddannelse reduceres med ca. 1,5 procentpoint, hvis man også medtager personer, der er i gang med en eller anden form for kursusaktivitet fx et AMU-kursus eller et GSK-kursus.

Aktivitet på fx produktionsskoler og aktivering er ikke medtalt som at være i gang med en uddannelse (med mindre man modtager SU).

Det er desuden undersøgt hvordan fordelingen er for personer, der har gået i grundskole i Danmark i 7.-10. klasse. Det er ikke et krav at man har gennemført grundskolen, blot at man har været i berøring med grundskolen i en periode i 7.-10.klasse.

Beskæftigelse:

Beskæftigelsen dækker alle med lønmodtagerbeskæftigelse i maj måned uanset timeomfang, og dækker også støttet beskæftigelse.

Nyt i forhold til AE-analysen fra 2016, "186.000 unge er hverken i job eller uddannelse":

Data vedr. selvstændige er ikke nær så opdaterede som data for lønmodtagere. Selvstændige er opgjort ud fra RAS-oplysninger fra november måned året før. For maj 2017 er således brugt RAS-oplysninger fra november 2016. Selvstændige i november 2016 er derfor kategoriseret som beskæftigede i maj 2017. Det drejer sig om i alt ca. 12.000 unge selvstændige.

Personer, der har fået opholdstilladelse i Danmark som au pair, er lagt ind i gruppen af personer i beskæftigelse. Det drejer sig om ca. 3.500 personer. Uddannelse som led i aktivering er ikke talt med i undersøgelsen.

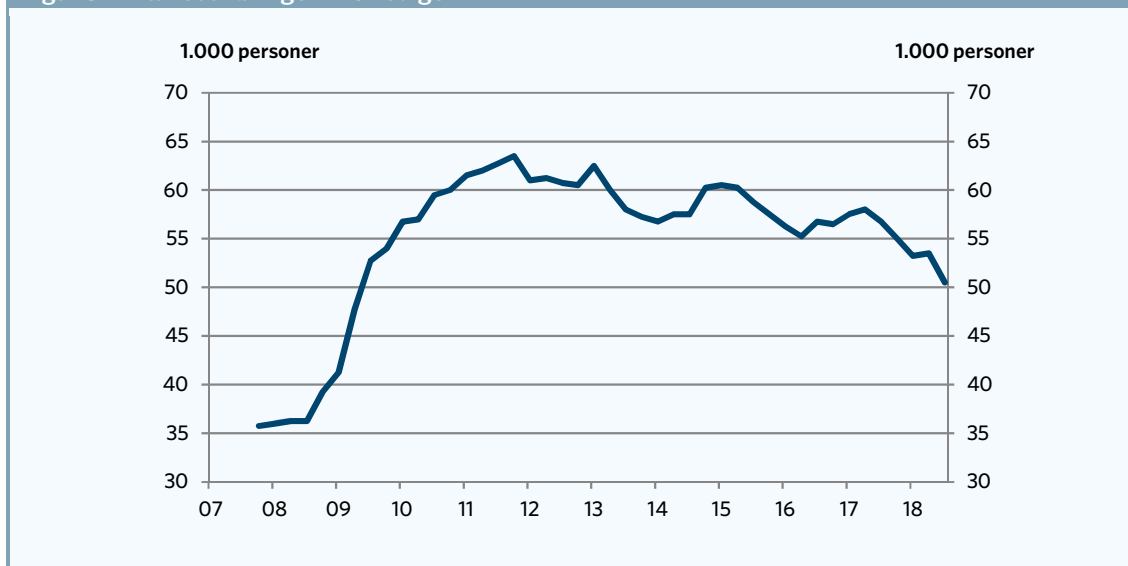
50.000 skjulte ledige

I Danmark er der officielt 106.600 registrerede bruttoledige, som omfatter dagpengemodtagere, jobparate kontanthjælpsmodtagere samt aktiverede.

Udover de administrativt registrerede ledige, som modtager dagpenge eller kontanthjælp, er der dog en gruppe af mennesker, som ikke er registreret som arbejdsløse, men som står til rådighed for arbejdsmarkedet og ønsker et arbejde. Den gruppe bør man derfor tælle med i arbejdsløsheden. Ifølge tal fra Danmarks Statistik, så udgør denne gruppe ca. 50.000 personer.

Gruppen, som i AKU-opgørelsen er kendt som de "øvrige AKU-ledige", kan bl.a. omfatte personer, som ikke har ret til dagpenge eller kontanthjælp. Gruppen kan dog også omfatte overførselsmodtagere, som man ikke normalt inkluderer i den registrerede arbejdsløshed. Det kunne fx være kontanthjælpsmodtagere med problemer udover ledighed, men som ikke desto mindre ønsker et arbejde og søger aktivt efter et arbejde. Gruppen omfatter ikke studerende. Figur 5 viser denne gruppe af skjulte ledige. Gruppen er stadig godt 40 pct. højere end tilfældet var før krisen.

Figur 5. Antallet af øvrige AKU-ledige

Anm: Der ses på gruppen af øvrige AKU-ledige. Der ses på et fire kvartalers glidende gennemsnit for bedre at fange tendensen i tallene.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Udover de administrativt registrerede ledige, er der altså en betydelig arbejdskraftreserve, som står til rådighed for arbejdsgiverne, og som er klar til at tage fat. Det vidner ligeledes om, at vi ikke bevæger os på randen af en overophedning, hvis arbejdsgiverne ellers er villige til at give de personer, som måske hidtil har befundet sig i udkanten af arbejdsmarkedet, en chance.

Muligt at hyre arbejdskraft fra hele EU

Udover den tilgængelige danske arbejdskraft, så har de danske virksomheder i dag mulighed for at hyre arbejdskraft fra hele Europa. I 2. kvartal 2018 var der omkring 17 mio. arbejdsløse i EU. I dag kan de frit tage arbejde i Danmark uanset beløbsordningens grænse og altså indenfor de nuværende regler.

Beløbsordningen er den grænse, som udlændinge udenfor EU skal tjene for at komme til landet og arbejde. Men inden for EU's grænser er der fri bevægelighed. Det betyder at personer fra eksempelvis Østeuropa eller Sydeuropa frit kan tage arbejde i Danmark uanset beløbsordningens grænse.

Der er omkring 17 mio. arbejdsløse i EU. Det er altså næsten 6 gange størrelsen af den danske arbejdsstyrke. De arbejdsløse europæere er ikke kun ufaglærte. Ser man på de uddannelsesfordelte ledighedstal fra 2. kvartal 2018, har 64 pct. af de arbejdsløse i EU en uddannelse udover grundskolen. Omkring hver femte af de arbejdsløse i EU har tillige en videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse. Det fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Arbejdsløshed i EU efter højst gennemførte uddannelse

	mio. personer	Pct.
Grundskole	6,5	37
Gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse	7,3	43
Videregående uddannelse	3,5	21
Total	17	100

Anm.: Der er tale om antallet af arbejdsløse for 2. kvartal i det pågældende år.
Kilde: AE på baggrund af Eurostat

Samlet er der 7,3 mio. arbejdsløse med enten en gymnasial eller en faglært uddannelse i bagagen i hele EU. Derudover er der 3,5 mio. personer med en videregående uddannelse, der ikke har et job i EU. Som reglerne er i dag, er det muligt for de danske arbejdsgivere at ansætte dem. Det er det intet der forhindrer dem i.

Til trods for de mange millioner arbejdsløse i EU, har danske virksomheder kun slået 1.628 stillinger op i den fælles europæiske jobdatabase, EURES, hvor arbejdsgiverne kan søge efter arbejdskraft fra EU.

Virksomhedernes manglende investeringer i teknologi

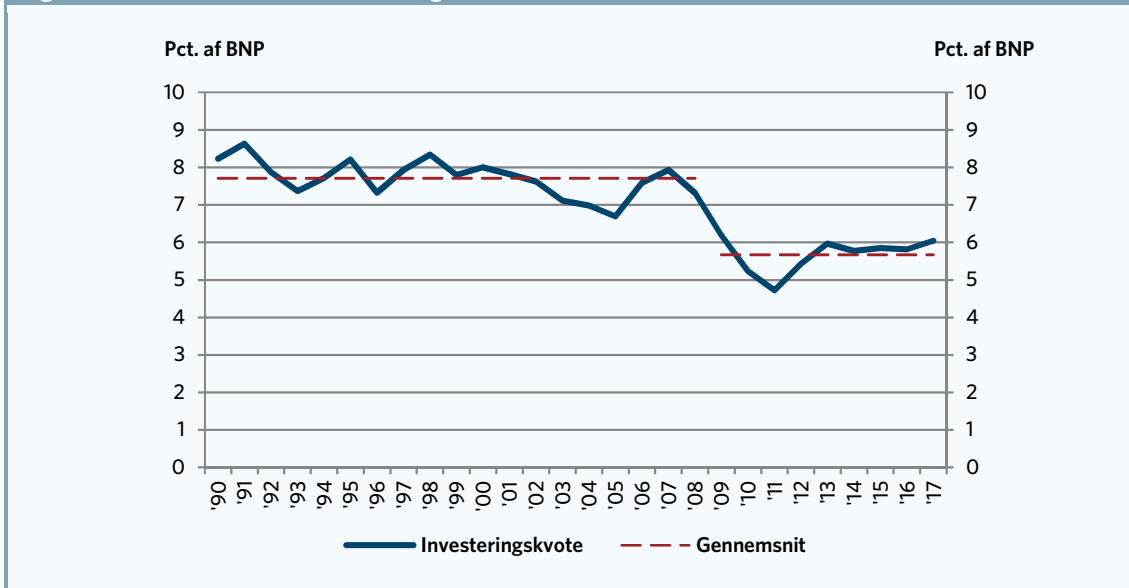
Hvis virksomhederne har vanskeligt ved at følge med de indkomne ordrer, kan virksomhederne med fordel investere i nye maskiner og ny teknologi, så der kan produceres mere pr. arbejdstime.

Virksomhedernes investeringer i maskiner og nyt udstyr er dog ikke for alvor kommet op i omdrejninger endnu. Det fremgår af figur 6, som viser investeringerne i maskiner og udstyr i procent af BNP.

At investeringerne ikke er vokset kraftigere de senere år kan afspejle, at virksomhederne har haft ledig kapacitet til at producere mere uden de for alvor har haft behov for at investere i nye maskiner og nyt udstyr.

Hvis manglen på arbejdskraft tager til, må man dog forvente, at virksomhederne skruer op for investeringerne i nye maskiner og ny teknologi, så der kan blive produceret mere pr. arbejdstime.

Figur 6. Virksomhedernes investeringer i maskiner mm.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Gode tider kan flytte grænser

Under sidste højkonjunktur havde vi held til at få mennesker på kanten af arbejdsmarkedet i arbejde, og forhåbentlig kommer det også til at ske denne gang. Derfor skal vi heller ikke være kedede af det, hvis der bliver lidt rift om arbejdskraften. Når der er rift om arbejdskraften og et moderat pres på arbejdsmarkedet, er det lettere for grupperne på kanten af arbejdsmarkedet at bide sig fast på arbejdsmarkedet.

Der er flere ledige ressourcer på arbejdsmarkedet end man lige umiddelbart tror, og samtidig er der flere og flere, som melder sig klar til tjeneste på arbejdsmarkedet. Arbejdsstyrken vokser kraftigt i disse år, og det vil den fortsætte med.

Tallene i denne rapport viser, at der er omkring 9.500 unge, der mangler en praktikplads i en virksomhed. Der er knap 170.000 unge, som hverken er i job eller under uddannelse. Udover de registrerede arbejdsløse er der en stor gruppe på godt 50.000 arbejdsløse, som ikke er registreret som arbejdsløse. Det er bl.a. arbejdsløse, som ikke modtager dagpenge og kontanthjælp.

Endelig er der omkring 17 mio. arbejdsløse i EU, som de danske virksomheder frit kan hyre indenfor den nuværende lovgivning, og som har en bred uddannelsesmæssig sammensætning.

Dertil kommer, at den danske arbejdsstyrke er kraftigt voksende i disse år. Flere og flere melder sig klar til tjeneste på arbejdsmarkedet. Det skyldes bl.a., at vi har besluttet gradvist at hæve tilbagetrækningsalderen. Danmark har således udsigt til den højeste pensionsalder og den højeste beskæftigelse i EU.

Den voksende arbejdsstyrke er med til at mindske risikoen for omfattende flaskehalsproblemer og overophedning af økonomien. Faktisk forventer EU-kommissionen, at vi i 2030 vil have den højeste beskæftigelsesfrekvens i hele EU.

Danske virksomheder bør gøre sig mere umage med at rekruttere medarbejdere. Det klinger hult, når virksomhederne kræver lettere adgang til arbejdskraft uden for Europa, når virksomhederne samtidig undlader at gøre brug af de muligheder, der allerede eksisterer i Danmark og i EU.

Virksomhederne har udover de danske og europæiske muligheder også mulighed for at ansætte arbejdskraft fra ikke-EU-lande så længe de betaler dem en løn svarende ca. 418.000 kr. om året. Beløbsordningen er dog ikke specielt brugt. Ved udgangen af 2. kvartal 2017 havde kun knap 6.000 personer ophold i Danmark, som følge af beløbsordningen. En sænkelse af beløbsordningen fra 418.000 kr. om året til 325.000, som regeringen foreslog, skønnes af finansministeriet også kun at øge beskæftigelsen med 1.200 personer.